

Uitgangspuntennotitie Landschap, Natuur en recreatie Noorder IJ-plas

Versie 31 maart 2023

Inleiding

Wind Ontwikkeling Amsterdam Noord BV (bestaande uit vier burger coöperaties verenigd in Amsterdam Wind en bedrijven coöperatie NDSM Energie) is voornemens een drietal windturbines te realiseren in het zoekgebied Noorder IJ-plas (NIJP). Met deze uitgangspuntennotitie willen de initiatiefnemers bijdragen aan een goede landschappelijke inpassing en meerwaarde creëren voor natuur en recreatie. Dit volgt uit de regelgeving voor een goede ruimtelijke ordening. Deze uitgangspuntennotitie is onderdeel van de vergunningaanvraag en daarmee een voorwaardelijke verplichting. In een volgende projectfase wordt uitwerking gegeven aan deze uitgangspunten in een landschapsplan.

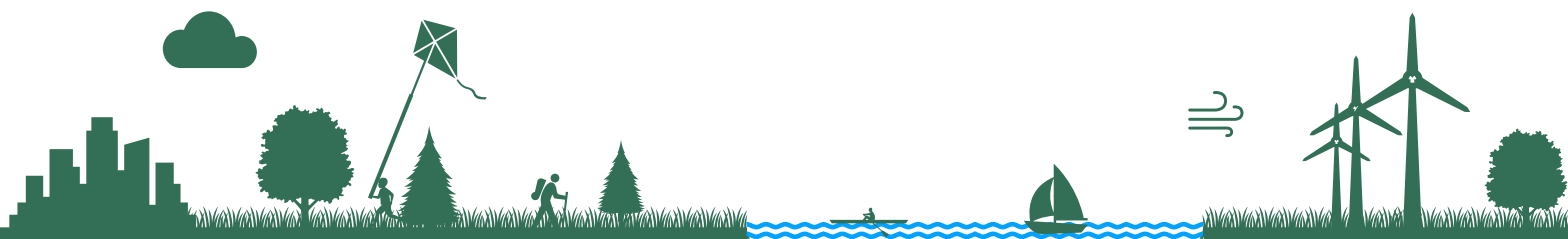
Alle maatregelen sluiten aan bij het ruimtelijk toetsingskader Noorder IJ-plas (2020-2030) en het ecologisch onderzoek uitgevoerd door Bureau Waardenburg (2021-2023) ten behoeve van het windpark. In deze uitgangspuntennotitie staat een overzicht van de uitgangspunten en op hoofdlijnen de te nemen maatregelen om te borgen dat er goede maatregelen getroffen worden tijdens de aanleg, gebruik en zodra windturbines verwijderd worden. Doel is aan te sluiten bij de in het toetsingskader nagestreefde landschappelijke kwaliteit en dat de windturbines landschappelijk worden ingepast.

Nadere uitwerking volgt in een Landschapsplan, na de vergunningverlening, wanneer initiatiefnemers gedetailleerde bouwtechnische tekeningen maken om de werkzaamheden voor te bereiden. Het Landschapsplan zal ter goedkeuring aan college van B&W van Amsterdam voorgelegd worden.

In het gebied Noorder IJ-plas komen veel (toekomstige) functies samen zoals recreatie, de nieuwe fiets-en wandelroute Dam-tot-Dam en op termijn een hoogwaardige openbaar vervoer verbinding. In de omgeving wordt veel woningbouw gepland en het gebied gaat in de toekomst als stadspark fungeren voor (toekomstige) bezoekers. Dit vraagt om een integrale blik op het gebied om al deze functies zo goed mogelijk te verenigen. De gemeente werkt hieraan in een Integraal Landschapsplan.

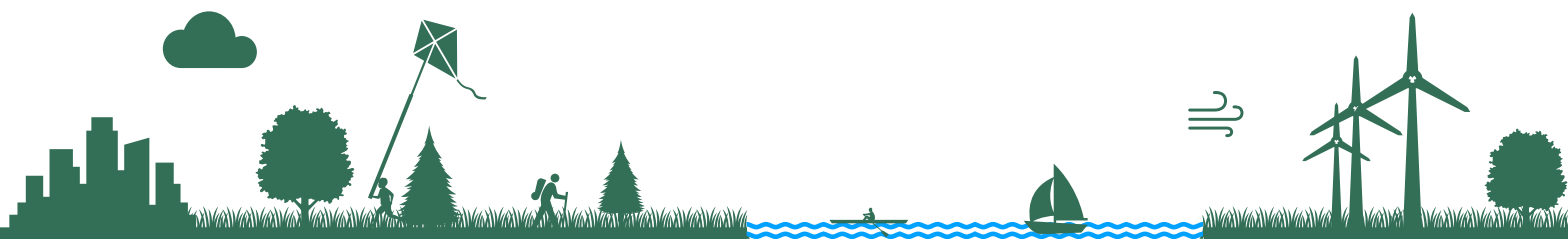
Doel

Het doel van deze uitgangspuntennotitie is om de contouren en voorwaarden te schetsen voor landschappelijke inpassing en natuurinclusieve windturbines bij de Noorder IJ-plas. Naast compensatie en mitigatie streven de initiatiefnemers ook naar versterking van de bestaande natuur en recreatiemogelijkheden. Een van de uitgangspunten van Amsterdam Wind en NDSM Energie (de energiecoöperaties) is een natuurinclusieve energietransitie. Compensatie van de natuur kan in dit gebied niet via uitbreiding van het areaal. Het gebied is namelijk omsloten door water en snelwegen. Daarom richten de initiatiefnemers zich op kwaliteitsverbetering door aanplanting en beheer gericht op specifieke doelsoorten en op aansluiting van de landschapsbeleving passend bij het integrale landschapsplan van de gemeente en de landschapsbeleving vanuit de buurgemeenten.

Uitgangspunten

- Het Toetsingskader NIJP is gericht op recreatieve en landschappelijke waarden en voorziet in een integraal landschapsplan voor het gehele gebied (integraal gebiedsplan)
- Er is een besluit genomen (9-9-2021) over de aanleg van fietspad Dam-tot-Dam met daarbij recreatieve locaties. Hier wordt ook zoveel mogelijk bij aangesloten.
- De initiatiefnemers willen nauw aansluiten bij het door de gemeente op te stellen integrale gebiedsplan, met als basis het Toetsingskader en het Integraal Raamwerk Haven-Stad en het plan voor de Dam-tot-Dam route.
- Initiatiefnemers willen in overleg met de gemeenten en gebruikers en omwonenden rond windturbines nieuwe landschappelijke elementen toevoegen. De regie voor een samenhangend eindbeeld van het landschap in het hele gebied ligt bij de gemeente.
- Bij het ontwerpen van de bouwplaatsinrichting zorgen de initiatiefnemers voor zo min mogelijk impact op de bestaande natuurwaarden en recreatieve waarden. Daarbij zijn de volgende onderdelen cruciaal: aanwezige planten (struweel, heesters, waardevolle houtopstanden) reliëf, waterpartijen, bestaande bomen en ecologische structuren.
- Voor negatieve effecten zoals toevoegen van verharding worden mitigerende maatregelen genomen. De initiatiefnemers willen zoveel mogelijk effecten wegnemen of beperken en zonodig herstellen met landschappelijke en ecologische maatregelen.
- Alle ingrepen in het landschap en de natuur die nodig zijn voor de bouw van de windturbines worden gecompenseerd en de natuur ter plekke wordt versterkt
- Waar dat gewenst en gevraagd is door de gemeente worden andere ecologische zones en structuren, buiten het bouwvlak van de windturbines versterkt
- Voor de bouwplaatsinrichting geldt dat de bestaande situatie rondom de windturbine verbetert, zoals verbetering van padenstructuur om en nabij de locaties van de turbines, kraanopstelplaats en toegangswegen, alsmede de locaties van de tijdelijke werkterreinen
- Zo zorgen de initiatiefnemers voor een kwalitatieve verbetering van het gebied, met gebiedseigen vegetatie en passend beheer
- Na 25 jaar is over het algemeen een windturbine afschreven en wordt hij afgebroken of vervangen. De natuur die dan tot wasdom is gekomen wordt bij de afbraak zoveel mogelijk ontzien.

De werkzaamheden, de impact en de inpassing

Bij het inrichten van de directe omgeving rondom de windturbine zijn drie pijlers leidend: landschap, natuur en recreatie. Uitgangspunt is dat bij alle drie de locaties het fundament van de windturbine een bijdragen levert aan de ecologische en/of recreatieve waarde binnen het gebied. Alle maatregelen ten behoeve van tijdelijke of definitieve inrichting rondom de bouwplaatsinrichting zijn multifunctioneel van karakter. Een kraanopstelplaats kan meer zijn dan alleen een plak verharding; bijvoorbeeld een recreatieve functie of een uitkijkpunt. Daarnaast worden alle voorgestelde maatregelen afgestemd met de ecologen en beheerders.

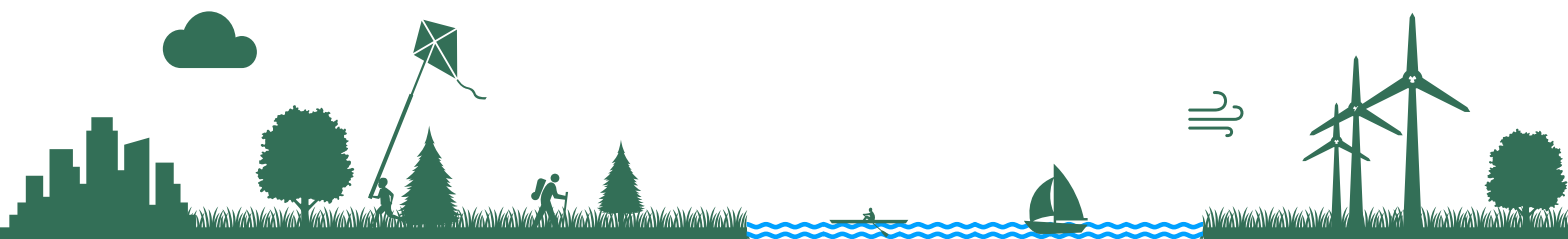
Per windturbine wordt er specifiek nog een bijpassende ontwikkeling gerealiseerd waarbij de voet van de turbine integraal in het landschap wordt ontworpen:

1. Windturbine 1 staat in de recreatieve zone in het noorden en kan recreatieve elementen herbergen die bijdragen aan verblijfskwaliteit of uitnodigen tot beweging en sluit aan bij de ontwikkeling van een recreatief strand;
2. Windturbine 2 staat in een groene, natuurlijke zone die ecologisch versterkt kan worden; de voet en bouwplaatsen van de turbine zullen ook groen en natuurinclusief ingericht worden. Bijvoorbeeld door beplanting op te nemen in de extra schil rondom de voet van de turbine of via nestgelegenheden voor fauna. Ook wordt op deze locatie zo min mogelijk gekapt en samen met ecologen en beheerder gekeken welke bouwplaatsinrichting het minste effect heeft op de ecologische kwaliteit;
3. Windturbine 3 staat langs het Noordzeekanaal en het toekomstige Dam- tot Dam fietspad. Deze zullen integraal op elkaar worden afgestemd. Daarbij zal de voet van de windturbine fungeren als verhoogd uitkijkpunt. Waarbij men de weidsheid en schaal kan ervaren van het Noordzeekanaalgebied en Noorder IJ-plas.

De windturbines worden gebouwd op een fundering. Naast de fundering ligt een kraanopstelplaats die bereikbaar is via een weg van minimaal 4 meter breed. De windturbines moeten permanent bereikbaar zijn voor onderhoud. Daarvoor leggen de initiatiefnemers wegen aan vanaf de openbare weg naar de windturbines of maken gebruik van bestaande of toekomstige de infrastructuur. Deze worden ook zo ontworpen dat de impact op het gebied zo klein mogelijk is.

Voor alle locaties geldt dat nog een aanvullende landschappelijke studie over de benodigde ruimte en bouwroutes samen met beheerder en ecologen uitgevoerd moet worden. Zo moeten bijvoorbeeld kraanopstelplaatsen en het nieuwe fietspad netjes op elkaar aangesloten worden. En worden er kansen gezocht voor recreatieve elementen of een uitdagend element in de mountainbike route op of aan de fundering of opstelplaatsen.

Uitgangspunt is dat de voet van de windturbine in de eindsituatie een bijdrage levert aan de ecologische, landschappelijke of recreatieve waarde. Voor de benodigde opslag- en bouwruimte is een studie nodig om

zo min mogelijk heesters en bomen weg te hoeven halen. Ook is het landschappelijk inpassen van het inkoopstation bij windturbine 1 een aandachtspunt in het uiteindelijke inrichtingsplan. Dat kan bijvoorbeeld met passende groenaanplant of heuvels rondom.

Tabel 1: Indicatieve oppervlak bouwplaatsen en wegen, en te compenseren oppervlakte

Aan te leggen	Oppervlakte
Totale lengte toegangswegen	480 x 4 = 1920 m ²
Totale oppervlakte fundaties	3x 400 = 1200 m ²
Totale oppervlakte Kraan OP	3x1000m ² = 3000 m ²
Inkoopstation	80m ²
Tijdelijke verharding	3x2500 = 7500 m ²
Totaal grond permanent:	6.200 m²
Totaal grond incl tijdelijk:	13.700 m²
Turbine 3 in Wateroppervlak	Ca 900 m ²
Watercompensatie verhard oppervlak	15% = 930 m ²
Totaal watercompensatie:	1830 m²

Hoe: Basismaatregelen en uitbreiding volgens een groeimodel

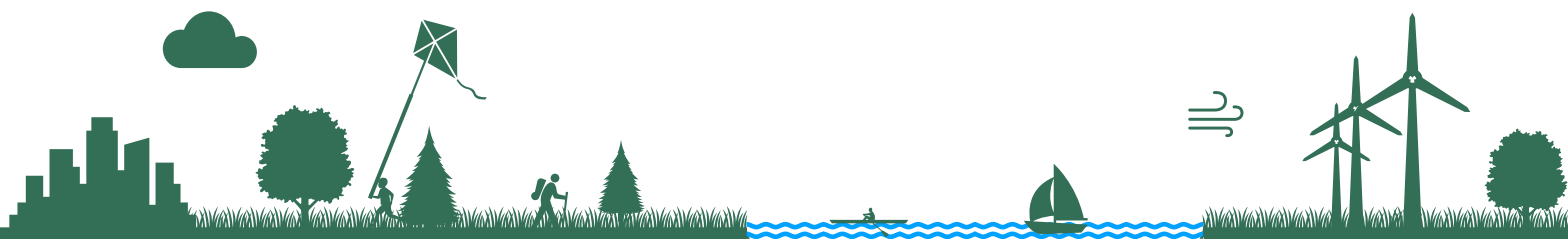
De energiecoöperaties streven naar een windpark met zoveel mogelijk profijt voor omwonenden en de omgeving. Omdat nu nog niet duidelijk is hoe de financiering van het landschapsplan voor het windpark eruit gaat zien, stellen we een groeimodel voor waarbij in de eerste plaats basismaatregelen worden genomen in de aanlegfase van het windpark. Alle genoemde basismaatregelen in het kader van de inpassing zijn voor rekening van de initiatiefnemers.

1. Basismaatregelen landschapsplan

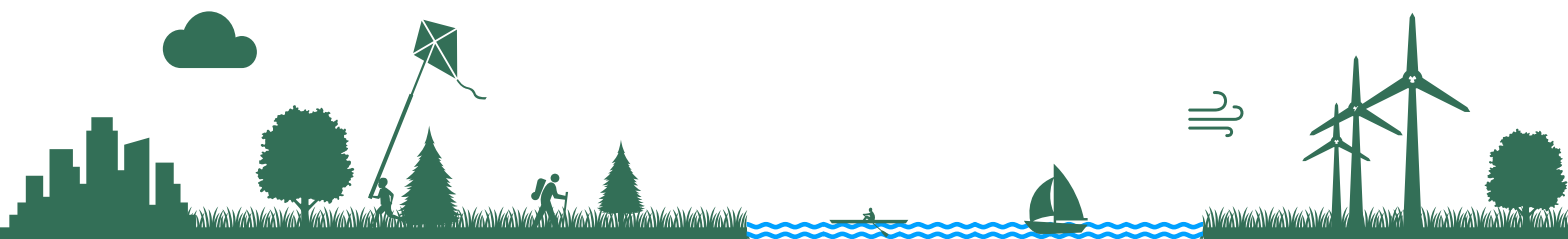
In het basis plan worden in ieder geval alle bouwplaatsen gecompenseerd, optimaal ingepast en wordt rondom de bouwplaats de natuur versterkt en/of recreatieve elementen toegevoegd.

Daarbij gaan we uit van de volgende principes:

- **Locatiekeuze:** windturbines worden zo min mogelijk geplaatst op sloten en op plekken waar nu landschapselementen voorkomen zoals struiken en bomen. Hier is bij de keuze voor het voorkeursalternatief rekening mee gehouden.

- **Landschap:** Per windturbine aansluiten bij het gewenste eindbeeld op die locatie, bijvoorbeeld voor de zuidelijke windturbine aansluiten bij het nieuwe fietspad en de daarmee samenhangende recreatieve verblijfsplaatsen.
- Daar waar mogelijk combineren van opstelplaatsen en wegen met het recreatieve routenetwerk.
- Noodzakelijke verharding (grasbetonstenen of daadwerkelijke verharding) kan multifunctioneel gebruikt worden. Bijvoorbeeld voor verblijfsplekken of gebruik in het kader van bewegingsactiviteiten of sportaanleiding.
- Indien het fietspad dam-tot-dam over de permanente kraanopstelplaats komt te liggen zal dit in overleg met projectteam van het fietspad worden ingepast.
- **Biodiversiteit:** Negatieve effecten van windturbines op de biodiversiteit worden zoveel mogelijk beperkt in de aanlegfase en de gebruiksfase. Grond- en graafwerkzaamheden worden pas gedaan na voorafgaande inspectie op nesten, verblijfplaatsen en waardevolle planten. Bij graafwerkzaamheden kan indien noodzakelijk bijzondere vegetatie verplaatst worden (de haalbaarheid dient onderzocht te worden, oude bomen/heesters zijn zeer lastig te verplaatsen). Dit gebeurt op basis van de ecologische veldinventarisatie en in overleg met ecologen en beheerders.
- Zo min mogelijk bomenkap en indien toch een boom gekapt wordt zorgen voor herplant. De regeling bomencompensatie is van de gemeente is hier van toepassing.
- Efficiënt ruimtegebruik voor de bouwwegen en opstelplaatsen om zoveel mogelijk natuur te sparen. Zoveel mogelijk gebruik maken van de open ruimte van het gebied voor het stallen van turbineonderdelen in de bouwfase.
- Verbeteren van de kwaliteit van de bestaande ruige struinnatuur, de struwelen en bosjes, de kruiden- en bloemen weiden, teneinde bij te dragen aan een verbetering van het leefgebied voor o.a. bijen, marterachtigen, broedvogels en vleermuizen.
- Gebruikmaken van gebiedseigen beplanting. Hiertoe wordt een concreet ecologisch plan uitgewerkt waarbij tenminste 13.700 m² struinnatuur kwalitatief versterkt wordt (zie tabel 1)
- Voor de wateroppervlakte van de plas die nodig is voor de bouw van de zuidelijke windturbine 3 (circa 900 m²), wordt de oppervlakte in het gebied gecompenseerd. De locatie van nieuwe plassen of een uitbreiding van de zuidelijke plas wordt bepaald in overleg met Rijkswaterstaat.
- Tijdelijke wegen zijn tijdelijk maar worden wel meegenomen in het compensatieplan en daar komt dus versterkte natuur voor terug.

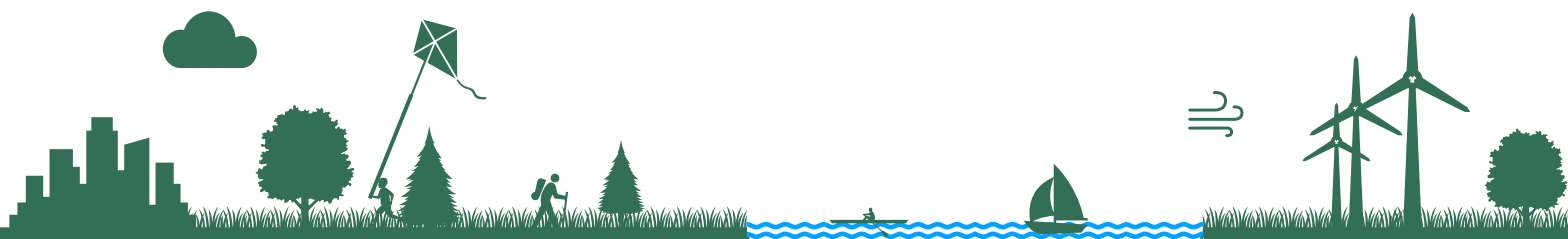
2. Uitbreiding van de maatregelen volgens een groeimodel

De initiatiefnemers financieren de basismaatregelen uit de opbrengst van de windturbines, en willen ook bijdragen aan het grotere integrale landschapsplan van de gemeente indien de financiering hiervan geborgd is. Zie verder het kopje [financiering](#).

De huidige kwaliteit van het landschap is daarbij het uitgangspunt en de inspiratie voor de verdere invulling van het landschapsplan. De structuur van het landschap wordt verrijkt met gebiedseigen ingrediënten. Door meer te investeren in de kwaliteit van de natuur wordt de landschappelijke en ecologische kwaliteit geborgd, in een toenemende druk op het gebied door recreatie, mobiliteit, wonen en windenergie.

Dat groeimodel bestaat uit de volgende elementen:

- Een aanleg en beheerplan op hoofdlijnen: de te ontwikkelen natuur heeft een gebiedseigen karakter en is versterkend ten opzichte van bestaande en hier van nature voorkomende natuurwaarden. Het versterken van de aanwezige struinnatuur.
- Lager en dicht struweel biedt schuilplaatsen aan kleinere zoogdieren maar biedt ook vogels de gelegenheid om voedsel, schuil- en nestgelegenheid te vinden. Er komen extra zones met beplanting met sterke inheemse soorten passend bij bodem, waterhuishouding en karakter van het landschap.
- De inrichting van de moeras- en waterrijke zone langs de oevers van de Noorder IJ-plas wordt gebaseerd op het natuurbeheertype moeras en gemaaid rietland. Hierbij wordt aangesloten de natuurvriendelijke oevers die er al zijn en die nog worden aangelegd.
- Een participatieproces waarbij omwonenden, gebruikers en belanghebbenden meedenken over de inrichting van het gebied, waarin ook ruimte is voor wensen uit de buurt zoals stadslandbouw of een voedselbos. Een ecooloog en landschapper sluiten aan bij dit proces om de verschillende belangen goed te verenigen.
- Aansluiten bij Toetsingskader NIJP: de parkopgave, recreatieopgave, de inrichting van recreatieve zone en fietspaden, de recreatieve ontsluitingswegen.

Ecologische waarden versterken

Het natuurgebied is onderdeel van de ecologische structuur en hoofdgroenstructuur van Amsterdam. Het natuuronderzoek van Waardenburg (2021-2023) gecombineerd met de Ecologische prioritaire doelenkaart Noord (2022) biedt een overzicht van de ecologische waarden van de Noorder IJ-plas. Uit het natuuronderzoek blijkt dat de komst van windturbines geen significant negatieve invloed heeft op vogel- en vleermuispopulaties.

Huidige ecologische waarden

Het gebied is 55 ha groot en de natuur kan er zijn gang gaan. Kenmerkend voor het gebied zijn de natuurvriendelijke oevers, het struweel, moerassige delen, hoogteverschillen door de zandafgravingen en de struinnatuur. Vele soorten dieren kunnen er rusten, foerageren en broeden: broedvogels, watervogels zoals meeuwen en eenden, kleine zoogdieren, amfibieën en vleermuizen. Schotse hooglanders zorgen in een groot deel voor begrazing waardoor de vegetatie niet heel hoog wordt. Door het brakke water in de plas leven er bijzondere planten en dieren. In de Ecologische prioritaire doelenkaart Noord (2022) zijn een drietal bijzondere soorten uitgelicht: de bij, de hermelijn, en de nachtegaal. Mogelijk leven er ook andere marterachtigen, dit wordt nog nader onderzocht en ook of de komst van windturbines mogelijk effect heeft op verblijfplaatsen en foerageergebied van de marterachtigen.

De initiatiefnemers stellen in overleg met de gemeente vast welke doelsoorten de prioriteit krijgen. Daarbij wordt aangesloten bij het Ecologisch onderzoek, en het gewenste ecologische eindbeeld in het landschapsplan van de gemeente. Samen met de ecooloog van de gemeente zoeken de initiatiefnemers naar ecologische zones om de doelsoorten te versterken. Initiatiefnemers planten daar streekeigen beplanting aan die deze soorten verstrekt. De beheermaatregelen binnen elk leefgebied zijn ook specifiek gericht op deze doelsoorten. Er komt een overzicht van gebieden waar het beheer anders wordt ingericht.

Een voorbeeld:

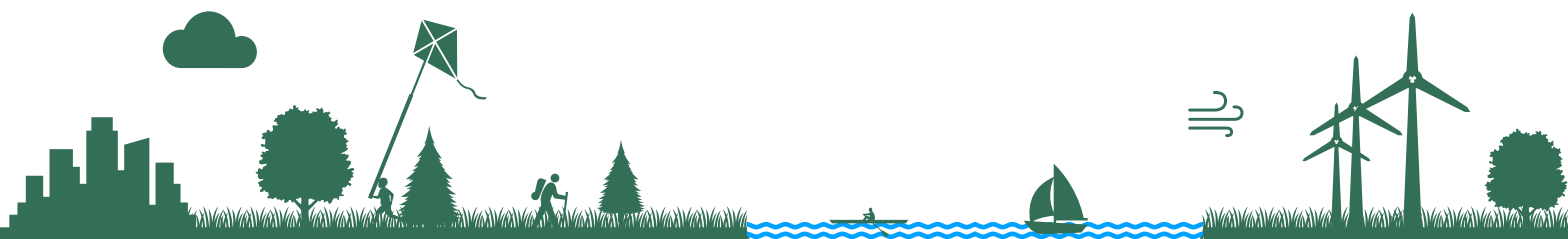
Versterking van de struinnatuur: Een kruidenrijkgrasland van goede kwaliteit heeft variatie in structuur, zoals hoge en lage vegetatie en plaatselijk struweel. Door de aanwezige ondergrond, waterpeil, voedselrijkdom en beheer komt er meer diversiteit in soorten. In de velden kunnen kleine plassen en poelen zorgen voor aanvullende variatie.

Nog een voorbeeld:

Leefgebied van de Marterachtigen versterken: voor de bouw uitzoeken waar verblijfplaatsen zijn en die vermijden, daarnaast verbeteren van foerageergebied van marterachtigen (vooral bunzing, hermelijn en wezel). Nader onderzoek conform de Handreiking kleine marterachtigen is nodig om de betekenis van het plangebied voor marterachtigen vast te stellen en uit te zoeken welke ingrepen nodig zijn om hun leefgebied te verbeteren.

Nog een voorbeeld:

Leefgebied vleermuizen versterken: Het noorden en de overige oevers van de Noorder IJ-plas kunnen worden aangemerkt als essentieel foerageergebied van vleermuizen uit de omgeving. Initiatiefnemers zoeken uit hoe verblijfplaatsen en foerageergebied verbeterd kunnen worden en voegen die elementen toe.

Financiering

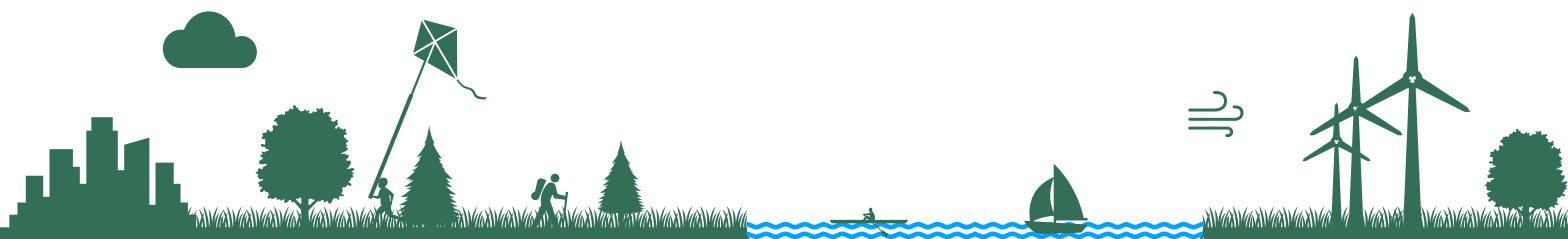
Een van de manieren om een windpark te bouwen volgens coöperatieve principes is om goed te investeren in landschap en natuur in de omgeving. Vanwege de vele functies die er al in het gebied zijn en nog komen kunnen er drie windturbines gerealiseerd worden. Bovendien zijn er flink wat factoren waar rekening mee gehouden moet worden, bijvoorbeeld om slagschaduw te beperken voor bewoners zullen de turbines soms stilgezet moeten worden. De opbrengsten van dit windpark dekken de basismaatregelen zoals boven benoemd. Echter zijn ze niet zodanig ruim dat de energiecoöperaties op voorhand beloften kunnen doen over de financiering van extra natuurontwikkeling. Ook is het de vraag of het omgevingsfonds inzetbaar is. De omgeving beslist zelf over de bestedingsdoelen van het omgevingsfonds. Om aanvullende maatregelen te kunnen nemen zal gezocht moeten worden naar andere vormen van dekking.

Daarom is het voorstel van de initiatiefnemers om de financiering van het groeimodel landschapsplan te verbinden aan de grondvergoeding (incl. erfdienstbaarheden). Ter indicatie, dit komt neer op circa € 2,10 per MWh x 55.000 MWh = € 115.500 per jaar. Of in overleg met de omgeving het omgevingsfonds hiervoor (gedeeltelijk) in te zetten.

Een mogelijke ontwikkelingsstrategie voor landschap en natuur is bijvoorbeeld een jaarlijkse uitbreiding van ecologische zones, het in steeds meer gebieden toepassen van beheermaatregelen ter versterking van de ecologie en het richten op meer doelsoorten.

Samenvattend zijn er twee scenario's:

1. Scenario basismaatregelen. Dit is het scenario dat uitgevoerd wordt als er geen bijdrage uit grondopbrengst of omgevingsfonds komt: alle maatregelen die nodig zijn voor inrichting van gebied op de windturbine, permante en tijdelijke werkterreinen. Deze is voorbereid op definitieve inrichting volgens toetsingskader NIJP, maar is goed afgewerkt en meteen bruikbaar voor recreanten.
2. Scenario met bijdrage gemeente vanuit de door initiatiefnemers betaalde grondvergoeding: in dit scenario wordt de wijdere omgeving van de windturbines meteen ingericht conform toetsingskader. De straal en maatregelen hangen af van de hoogte van de bijdrage. Hierdoor wordt de realisatie enkele jaren naar voren gehaald. Dit kan eventueel vergoed worden uit grondopbrengst of indien omwonenden dit willen uit het omgevingsfonds.

Vervolgproces

Deze uitgangspuntennotitie maakt onderdeel uit van de vergunningaanvraag.

Nadere uitwerking van deze uitgangspunten tot een landschapsplan moet gereed zijn voor daadwerkelijke realisatie. Het landschapsplan beschrijft hoe aanleg plaats vindt, wat na oplevering van de windturbines de eindsituatie is en een omschrijving wat er tijdens de operationele fase en verwijderingsfase nog kan gebeuren. Het landschapsplan zal uitgewerkt worden met:

- Ecologen en landschapsdeskundigen uit Amsterdam en omgeving
- Werkateliers met gebruikers en omwonenden
- Afstemming met Oostzaan, Zaanstad, stadsdeel Noord en Amsterdam en ter goedkeuring aan college van B&W van gemeente voorgelegd.
- Procesomschrijving hoe om te gaan als de gemeente Amsterdam return on investment wil doen vanuit de opstalovereenkomst.

